

Agentúra
Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR
pre štrukturálne fondy EÚ

Základná škola, Sídlisko II 1336, 093 01 Vranov nad Topľou

Školský vzdelávací program

Výtvarná výchova

Hodinová dotácia:

Výtvarná výchova	1. ročník	2. ročník	3. ročník	4. ročník	Spolu
Štátny vzdelávací program	1	1	1	1	4
Školský vzdelávací program	0	0	0	0	0
Spolu	1	1	1	1	4

1. Charakteristika učebného predmetu

Výtvarná výchova (ďalej VV) primárneho vzdelávania, je predmet, ktorý prostredníctvom autentických skúseností získaných výtvarnou činnosťou – intenzívnych zážitkov dobrodružstva tvorby a sebaujadravovania – rozvíja osobnosť žiaka v úplnosti jej cítenia, vnímania, intuície, fantázie i analytického myslenia – vedomých i nevedomých duševných aktivít. Týmto VV naplňa svoje jedinečné poslanie v celom edukačnom procese. Výtvarné aktivity predstavujú širokú škálu činností, ktorú na jednej strane vymedzuje prirodzený detský záujem, duševný, citový rozvoj a rozvoj schopnosti vyjadrovať svoje predstavy – a na druhej strane bohatosť vyjadrovacích foriem (jazyka), ktorú ponúkajú rôzne druhy vizuálnych umení súčasnosti (zahŕňajúc intermediálnosť aj interdisciplinárnosť). Predmet **výtvarná výchova** v sebe zahŕňa okrem tradičných a nových výtvarných disciplín aj ďalšie druhy vizuálnych umení – **dizajn** v jeho rôznych polohách (výrobný, komunikačný, odevný, textilný, telový, vizuálnu reklamu), **fotografiu**, **architektúru**, **elektronické médiá a multimédiá** (video a film).

Na primárnom stupni **výtvarná výchova** plynulo nadväzuje na prirodzený záujem dieťaťa o výtvarné vyjadrovanie svojich predstáv, na bohatosť detskej fantázie a obrazotvornosti, zvedavosť a príťažlivosť objavovania nových možností, pretože výtvarné činnosti predstavujú pre väčšinu detí hravú činnosť a priamy prostriedok materializácie vlastných predstáv.

Edukačný proces VV, ako proces tvorivý, zvyšuje nárok na vedomú operatívnosť s vyjadrovacími prostriedkami (používanie jazyka) v priebehu postupného dospievania žiaka: vedie žiaka od detskej spontánnosti k svojbytnému vyjadrovaniu – formuje vlastné spôsoby sebaujadravovania (štýl) a vlastné postoje a hodnotiace názory.

Edukačný proces pozostáva zo zložky vyjadrovacej a interpretačnej, výchovnej a vzdelávacej. Tieto zložky sa vo VV prelínajú, nemožno ich chápať ako izolované. Uplatňujú sa tak, že jedna vyplýva z druhej. Výtvarné činnosti predstavujú zároveň poznávanie umenia a chápanie jeho zmyslu. Otvárajú tak žiakovi možnosti zaradiť sa do kultúrnej tradície na úrovni súčasného myslenia, možnosti jeho aktívneho začleňovania sa do kultúry.

1.2 Metodické východiská predmetu

Projekt E-learning – škola budúcnosti

ITMS kód Projektu: 26110130233

Základná škola, Sídlisko II 1336, 093 01 Vranov nad Topľou

Školský vzdelávací program

a) v zážitkoch procesov (formálnych, technických i myšlienkových) výtvarných a vizuálnych umení. Sú založené na súčasnom stave poznania vizuálnej kultúry.

Žiak spracováva symboly, ktoré vizuálne vyjadrujú jeho predstavy a fantazijné koncepty, alebo sa odvolávajú na javovú stránku sveta (realitu). Spracováva ich mentálne (konceptualizuje ich, predstavuje si možný spôsob ich vyjadrenia) i formálne (pokúša sa svoj koncept realizovať v materiáloch prostredníctvom nástrojov a techník). To kladie vyššie nároky na senzomotorické a afektívne ciele predmetu a tým dopĺňa predmety v ktorých prevažuje cieľ kognitívny.

Výtvarná výchova má aj potenciál integrovať niektoré poznatky a procesy iných predmetov, pretože vo vizuálnom vyjadrovaní možno nachádzať analógie nielen s vyjadrovacími prostriedkami iných umení (hudba, literatúra, dramaticko-pohybové umenie) ale aj s mnohými prírodnými javmi, fyzikálnymi a biologickými procesmi, matematickými postupmi ... Preto môže VV vytvárať veľmi prospešnú spoločnú platformu aj pre zdanlivo vzdialené predmety a posilňovať medzipredmetové vzťahy. Predmet vytvára tiež priestor pre synestetické vnímanie sveta, pre uplatnenie zmyslových modalít čuchu, hmatu a chuti, ktoré nie sú zahrnuté v tradičnom obsahu nášho vzdelávania.

b) v témach/námetoch zobrazovania, ktoré ponímame z hľadiska:

- osobnosti a veku žiaka,
- edukačných cieľov,
- kultúrno-spoločenskej reality.

Výtvarná výchova predstavuje z hľadiska obsahu vyučovania ako celku (kurikula) jedinečnú možnosť tematizovať základné antropologické koncepty:

- koncepty časopriestoru (čas, priestor, pohyb, mierka, hĺbka, výška, šírka ...),
- kultúrne archetypy vyjadrovania prírody (živly, prírodné polarities, procesy...),
- kategórie estetického prežívania (krása, škaredosť, neurčitosť, drsnosť, jemnosť ...),
- kategórie uvedomovania si osobnej a kultúrnej identity (ja, iný, cudzinec, priateľ, postihnutý,...), kultúrne rozdielnosti vo vizuálnom vyjadrovaní sveta, vo vkuse a názoroch iných ľudí),
- kategórie afektivity (radosť, bolesť, smútok, náladu ...).

Na rozdiel od iných predmetov, ktoré sa zaoberajú niektorými z týchto tém (prírodoveda, čítanie, náboženská a etická výchova), VV angažuje osobnosť žiaka v inom zmysle: neučí sa o nich, ale vyjadruje ich, hľadá svoj spôsob ich vyjadrenia.

c) v reflexii diel výtvarného umenia, dizajnu, architektúry, filmu a videa. Porožumenie jazyku, vyjadrovacím prostriedkom vizuálnych umení vychováva zo žiaka gramotného vnímateľa a používateľa vizuálnej kultúry. To ho jednak pripravuje na plnohodnotný život v prostredí v ktorom vizuálne znaky a komunikácia hrajú dôležitú a stále rastúcu úlohu (vplyv dizajnu, architektúry, reklamy, vizuálnych médií a multimédií), jednak umožňuje jeho začleňovanie do našej kultúrnej tradície, v ktorej zobrazovanie predstavuje objavovanie nových pohľadov na svet.

Základná škola, Sídlisko II 1336, 093 01 Vranov nad Topľou

Školský vzdelávací program

2. Ciele predmetu

Ciele výtvarnej výchovy na úrovni primárneho vzdelávania sú:

Kognitívne ciele

Poznávať jazyk vizuálnych médií. Učiť ho poznať používať jazykové prostriedky, základné kompozičné princípy, vybrané techniky a procesy vizuálnych médií. Rozumieť im a tak zvyšovať uvedomelosť reflexie vizuálnej kultúry. Poznávať a vedieť pomenovať pôsobenie (výraz) umeleckých diel, svoj zážitok z nich. Poznať vybrané typické diela vizuálnej kultúry, reprezentujúce žánre a niektoré štýlové obdobia.

Senzomotorické ciele

Rozvíjať tvorivosť. Umožniť žiakovi rozvíjať a kultivovať vnímanie, predstavivosť a fantáziu, podporovať a podnecovať jeho nápaditosť a tvorivú seberealizáciu, prekonávanie konvenčných schém a inovovanie naučených myšlienkových a zobrazovacích vzorcov. Prostredníctvom výtvarnej výchovy rozvíjať tvorivosť v jej základných, všeobecne uplatniteľných princípoch. Formovať a rozvíjať gramotnosť (zručnosti) žiaka v oblasti vyjadrovania sa výtvarnými prostriedkami prostredníctvom vybraných médií, nástrojov a techník.

Socioafektívne ciele

Formovať kultúrne a postoje. Vychovávať žiaka smerom k vytváraniu si primeraných kultúrnych postojov, názorov a hodnotových kritérií; cez zážitok aktívneho vyjadrovania a vnímania umeleckých diel uvádzať ho do poznávania hodnôt umenia a kultúry – vo vzťahu k tradícií, ale na úrovni aktuálneho vnímania problematiky vyjadrovania sveta umením.

Formovať celistvú osobnosť. Pristupovať k osobnosti žiaka v jej úplnosti – rozvíjať cítenie, vnímanie, intuíciu, fantáziu, analytické myslenie a poznávanie, a taktiež formovanie a aktívne používanie zručností – to všetko prostredníctvom činnostného a zážitkového vyučovania.

Osnovy VV okrem toho podporujú medzipredmetové väzby, interdisciplinárnosť vyučovania, pri zachovaní špecifik spôsobu poznávania sveta prostredníctvom výtvarnej výchovy. Zapájajú citovosť, afektivitu, expresivitu a obrazovú konceptualizáciu, ktoré sú vlastné výtvarnému vyjadrovaniu, do vzťahu aj s inými, prevažne kognitívnymi predmetmi.

3. Obsah predmetu

Obsah predmetu tvorí sústava edukačných tém. Každá z tém zodpovedá riešeniu určitého výtvarného problému. Témy sú zoradené v metodických radoch. Metodický rad predstavuje riešenie príbuzných výtvarných problémov v priereze ročníkov (v tabuľke vodorovný rad), vždy na úrovni zodpovedajúcej veku. Takéto zoradenie sleduje stupňovanie náročnosti pri štruktúrovaní osobnosti žiaka. Zoradenie edukačných tém v rámci jedného ročníka (v tabuľke zvislý rad) umožňuje učiteľovi sledovať motivačné nadväznosti, prípadne

Agentúra
Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR
pre štrukturálne fondy EÚ

Základná škola, Sídlisko II 1336, 093 01 Vranov nad Topľou

Školský vzdelávací program

ich zgrupovať a tvoriť z nich edukačné projekty. Takto koncipovaná sieť edukačných tém predstavuje model, s ktorým môže učiteľ dynamicky pracovať – podľa potreby preradovať témy v časovom pláne jedného ročníka i medzi ročníkmi. Témy napĺňa konkrétnymi úlohami (zadaniami pre žiakov) učiteľ. Niektoré edukačné témy sú alternatívne – označené ako a), b).

V metodickej prílohe osnov sú k jednotlivým metodickým radom vypracované vzorové úlohy, mali by však slúžiť ako nezáväzná inšpirácia pre učiteľov. Okrem navrhovaného priebehu úlohy obsahujú možné motivačné a námetové východiská, navrhovanú techniku (pokiaľ nie je predmetom edukačnej témy) a vyjadrujú ciele každej.

Edukačné témy zoradené do metodických radov

(*číslovanie edukačných tém zodpovedá ich zaradeniu v metodických radoch v metodickej prílohe osnov, ktoré zohľadňuje aj edukačné témy odporúčané do školského vzdelávacieho programu)

metodické rady	1. ročník	2. ročník	3. ročník	4. ročník
	edukačné témy / výtvarné problémy			
1. výtvarný jazyk /základné prvky výtvarného vyjadrovania	1.1. škvrna a tvar /vyhľadávanie a dopĺňanie	2.1. línia /hravé pokusy s rôznymi typmi liniek, ich vzťahmi a charakterom	3.1. plošné geometrické tvary /figúra (vecné zobrazenie) z geometrických tvarov	4.1. bod /hravé činnosti s bodmi
	1.2. obrys /pozorovanie a výtvarné vyjadrenie obrysov rôznych tvarov			4.2. šraľúra, tieň/budovanie tvaru a priestoru linkou, šrafovaním a tieňovaním, textúrami /predmetná kresba
	1.3. farba /lokálny tón, zoznámenie s farbami a farebnou hmotou	2.3. farba, výraz farby	3.3. farba /zosvetľovanie a stmavovanie, svetlostná škála jednotlivých farieb, /tóny sivej farby	4.3. farba /farebné kontrasty: teplá-studená, tmavá-svetlá, doplnkové farby

Agentúra
Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR
pre štrukturálne fondy EÚ

Základná škola, Sídlisko II 1336, 093 01 Vranov nad Topľou

Školský vzdelávací program

2. výtvarný jazyk-kompozičné princípy a možnosti kompozície	1.4. plocha a tvar /vyhľadávanie zvoleného tvaru v neartikulovanej textúre	2.4. kompozícia - umiestňovanie vo formáte	3.4. tvar /komponovanie novotvaru na základe prienikov rôznych obrysov /kumulácie tvarov	4.5. výstavba proporcií a tvarov v plošnom vyjadrení / základy proporčnosti v kresbe
	1.5. vytváranie kompozície z tvarov písmen	2.6. rytmus a pohyb /arytmia a nehybnosť	3.6. mierka zoskupovanie predmetných tvarov v rôznych variáciách	4.6. výstavba proporcií a tvarov v priestorovom vyjadrení / základy proporčnosti v modelovaní
	1.6. uvedenie si formátu	2.7. symetria a asymetria /tvarov, farieb, plôch (objektov)		
	1.7. mierka: zmenšovanie a zväčšovanie predmetných tvarov			
3. podnety výtvarného umenia	1.8. akčná maľba / gesto, škrvna	2.9. land art / výtvarné hry v krajine	3.8. paketáž /tvar ako obal	4.8. impresionizmus, krajinomaľba /krajina ako žáner /variácie krajiny v rôznych atmosférach
		2.10. surrealizmus fantastický portrét /použitie surrealistickej metódy	3.9. materiálový reliéf /otlačanie do hliny, odlievanie do sádry	
4. podnety výtvarného umenia /výtvarné činnosti inšpirované dejinami umenia	1.11. inšpirácia pravekým umením / témami, procesmi, technikami a materiálmi / alt.: inšpirácia umením prírodných národov	2.11. inšpirácia archaickými písmami (hieroglyfy, piktogramy, transformácie zobrazujúceho znaku na symbol, tajná abeceda...)	3.11. inšpirácia gréckym umením / témami, procesmi, technikami a materiálmi	4. 11. inšpirácia umením d'alekého východu (Čína, Japonsko), / papierový objekt, kaligrafia

Agentúra
Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR
pre štrukturálne fondy EÚ

Základná škola, Sídlisko II 1336, 093 01 Vranov nad Topľou

Školský vzdelávací program

5. podnety fotografie		2.12. koláž / montáž z fotografií	3.12. dopĺňanie častí fotografie kresbou, maľbou, reliéfom, kolážou	
6. podnety filmu a videa	1.13. pohyblivý obraz - akcia a atrakcia	2.13. filmová postava, filmový kostým, filmové herectvo	3.13. priestor filmu, rám, filmová scénografia	4.13. filmový trik, kulisa
7. podnety architektúry		2.14. architektúra ako skladačka, stavebnica, stavba konštrukcia; zodpovednosť a hra	3.14. výraz architektúry /architektonický výraz a prostredie / mimikry, historické a pamiatkové prostredie	4.14. antro- (zoo-, fyto-) morfná architektúra
8. podnety dizajnu	1.16. dizajn a ľudské telo /telo a jeho doplnky, maska		3.15. grafický dizajn /symbol, znak	4.15. dizajn inšpirovaný organickými tvarmi a telesnými funkciami 4.16. dizajn inšpirovaný slovom (názvom)
9. podnety tradičných remesiel			3.17. bábkárstvo /tvorba bábok	4.17. drotárstvo /vytváranie z drôtu
10. elektronické médiá		2.18. hry s písmom a s textom na počítači	3.18. kreslenie prostredníctvom počítača	4.18. maľovanie prostredníctvom počítača
11. porovnávacie, kombinačné a súhrnné cvičenia	1.19. poznávanie a porovnávanie rôznych médií	2.19. triedenie zobrazenie predmetov podľa kategórií /porovnávanie 2.20. miešanie (hybridácia) tvarov zvierat a		4.19. syntéza rôznych typov obrazu a zámena prvkov a kompozície (krajiny a zátišia, príp. portréty) 4.20. možnosti zobrazovania motívu / odklon

Agentúra
Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR
pre štrukturálne fondy EÚ

Základná škola, Sídlisko II 1336, 093 01 Vranov nad Topľou

Školský vzdelávací program

		vecí		od schém
12. podnety hudby	1.21. <u>výtvarné</u> <u>stváranie</u> <u>nálady a rytmu</u> hudobnej skladby			4.21. <u>hudba ako</u> <u>obraz tónov</u> , farebné tóny, farebné stupnice
13. synestetické podnety	1.22. <u>hmat</u> /tvar, povrch, vo vzťahu navzájom a k motívu	2.22. <u>hmat</u> vo vzťahu k priestoru a plasticite		
14. podnety rôznych oblastí poznávania sveta		2.23. a) <u>podnety</u> <u>prvouky:</u> <u>časti tela</u> možnosť spojiť s edukačnými úlohami 2.19. a 2.20	3.23. a) <u>podnety</u> <u>prírodovedy:</u> zmeny látok a ich výtvarné využitie	4.23. a) <u>podnety</u> <u>vlastivedy:</u> mapa ako výtvarný prejav
15. tradícia a identita /kultúrna krajina	1.24. výtvarná <u>reakcia na</u> <u>prostredie školy</u>			4.24. výtvarná <u>reakcia na</u> <u>pamiatku</u> (monument) obce
16. škola v galérii /galéria v škole	1.25. <u>portrét</u> v galérii / výraz tváre		3.25. <u>atribúty</u> <u>ikonografie</u> / čo znamená moje meno	
17. výtvarné hry	1.26. vytváranie limitované pravidlami hry	2.26. výtvarná činnosť ako diktát	3.26. kreslenie na pokračovanie	4.26. zábavná koláž

4. Požiadavky na výstup

CIEĽOVÉ KOMPETENCIE

Projekt E-learning – škola budúcnosti

ITMS kód Projektu: 26110130233

Základná škola, Sídlisko II 1336, 093 01 Vranov nad Topľou

Školský vzdelávací program

Žiak má po absolvovaní **primárneho vzdelania** mať tieto vedomosti, ovládať zručnosti a byť schopný zaujímať postoje:

Vedomosti

Vo výtvarnej výchove je väčšina vedomostí získavaná a zároveň overovaná prostredníctvom praktických činností žiaka; časť vedomostí o výtvarnom umení a vizuálnej kultúre sa utvára počas motivačnej, expozičnej a diskusnej časti vyučovacej jednotky a je podporená vizuálnymi materiálmi (edukačné DVD, knihy, časopisy).

Absolvent primárneho stupňa vzdelania sa naučil:

- základné vedomosti o farbách, charakteroch tvarov, textúr, základných priestorových vzťahoch,
- vedomosti o vlastnostiach a možnostiach používania výtvarných nástrojov a materiálov (ceruzky, fixy, štetce, nožnice, pastózne a vodové farby, suché a voskové/olejové pastely, mäkké modelovacie hmoty, podkladové materiály, jednoduchšie úkony vo výtvarných programoch počítača ...),
- základné vedomosti o vybraných artefaktoch predhistorického umenia, umenia starovekých kultúr, antického umenia,
- základné vedomosti o vývoji a hlavných kultúrnych typoch písma,
- základné poznatky o princípoch impresionistickej, surrealistickej a akčnej maľby, paketáže, land artu a niektorých formách body artu vyplývajúce z výtvarnej skúsenosti – znalosť vybraných charakteristických diel týchto smerov,
- znalosť základných maliarskych a sochárskych žánrov: krajinomaľby, zátišia, portréty, sochy, reliéfu,
- prvé vedomosti o vzniku filmu – o pohybe obrazu, akcii, filmovej postave,
- prvé vedomosti o architektonickom priestore a tvare,
- vedomosti o krajine svojho okolia, obci, regióne a ich vizuálnych a estetických kvalitách (typy, tvary, kolorit, usporiadanie, prírodniny, prírodné a kultúrne reálie, remeselné tradície).

Zručnosti a spôsobilosti

- formálne zručnosti

Vyjadrovacie zručnosti, ktoré predstavujú základy znalostí vyjadrovacích prostriedkov (jazyka) vizuálnych umení (gramotnosť v oblasti vizuálnej kultúry).

Žiak dokáže:

- tvoriť spontánne i cielene vedené stopy (faktúry) – cieľavedomé významové usmernenie gesta a akcie, za účelom výrazu (nezobrazujúceho, primárneho výrazu samotnej stopy alebo výrazu stopou zobrazeného motívu), realizovať rôzne typy stôp (rôzne druhy línií, škvŕn, odtlačkov, bodov, textúr) na ploche i v modelovacej hmote v závislosti od rôznych nástrojov, rôznych spôsobov ich použitia (prítlak, rýchlosť a smer pohybu, gesto, hravá aktivita a pod.) a rôznych materiálov (pastózna farba,

Základná škola, Sídlisko II 1336, 093 01 Vranov nad Topľou

Školský vzdelávací program

tekutá farba, mäkký a tvrdý kresliaci materiál, rôzne druhy podkladu, rôzne modelovacie hmoty a pod.),

- vyjadriť plošný a priestorový tvar a obrys podľa fantázie, predstavy, i (voľne) podľa videnej skutočnosti – s nárokmi na približnú proporcionalitu, obsažnosť prvkov (detailov) a prevažne spontánny výraz; dokázať operovať s tvarmi (doplňať neúplné tvary, zmnožovať tvary kreslením voľnou rukou, kopírovaním, vytiahnutím podľa šablóny, hravo manipulovať s rozmnoženinou, priradovať príbuzné tvary, transformovať predmetný tvar na iný predmetný tvar, písmo na predmetný tvar, geometrický a organický tvar, skladať tvar z rozmanitých prvkov, konštruovať novotvar, narábať s pozitívom a negatívom tvaru - figúra a pozadie,
- vyjadriť lokálny farebný tón zobrazeného tvaru, predmetu vo vzťahu k videnej skutočnosti aj podľa predstavy a fantázie, zosvetľovať a stmavovať farebné tóny miešaním farebných hmôt, vytvárať farebné postupnosti, používať základné farebné kontrasty (kontrast svetlých a tmavých, doplnkových, teplých a studených farieb), materiálové kontrasty (tvrdý, mäkký materiál), kontrasty textúry povrchov (drsna, hladká, vzorovaná ...),
- komponovať – vedome umiestňovať tvar (motív) v rôznych častiach plochy formátu,
- vyjadriť rytmus a pohyb prostriedkami kresby, maľby, grafiky, priestorového vytvárania (objekt, model),
- vyjadriť základnú vizuálnu symetriu a asymetriu,
- zvládnuť základné operácie s mierkou / veľkosťou zobrazených tvarov (vzťah väčšie – menšie, vedľa seba – za/pred sebou); vyjadriť priestor prostredníctvom mierky zobrazovaných prvkov,
- pokúšať sa o štylizáciu (vlastné poňatie zobrazenia motívu).

Technické zručnosti

Žiak dokáže:

- zvládnuť základné motorické úkony (narábanie) s rôznymi nástrojmi (ceruza, štetec, pero, fixy, uhlík, drevko, rydlo, nožnice, šablóna, špachtľa, valček a pod.),
- vytvárať stopy alebo tvary priamym telesným dotykcom (rukou, prstami,)
- kresliť prostredníctvom linky a jednoduchého šrafovania,
- zvládnuť technické základy usporiadania a miešania farieb na palette i na obraze; vyfarbovať tvar, plochu viacerými spôsobmi prostredníctvom štetcového rukopisu (napr. šrafúra, pointilizmus, roztieranie, zapúšťanie,)
- zvládnuť jednoduché konštrukčno - technické úkony s materiálmi (krčenie, zohýbanie, trhanie, strihanie, skladanie, vrstvenie a pod.), spájanie materiálov v koláži a v assembláži (vkladanie, lepenie, spínanie, viazanie, drôtovanie a pod.),
- zvládnuť jednoduché techniky otláčania (frotáž, dekalk, monotypia, papierorez, sádrorez linorez a pod.),
- zvládnuť základy modelovania predmetných tvarov, otláčania do modelovacej hmoty a jednoduchého odlievania reliéfu do sadry,

Základná škola, Sídlisko II 1336, 093 01 Vranov nad Topľou

Školský vzdelávací program

- zvládnuť techniku skladania a spájania priestorových tvarov (architektúr) z modulov (skladačka, stavebnica) a improvizovaných materiálov,
- zvládnuť základné operácie na počítači: typograficko - textové, s kresliacimi a maliarskymi nástrojmi (ceruza, guma, štetec, pečiatka, označenie výberu, základné filtre.)

Mentálne spôsobilosti

Rozvoj schopností a získavanie zručností v oblasti vnímania skutočnosti a prežívania zážitku, vyjadrovania fantázie, predstáv a nápadov (vlastných koncepcií), rozumového posudzovania, konvergentného a divergentného myslenia.

Žiak dokáže:

- primerane veku pomenovávať postupy a výsledky vlastnej výtvarnej činnosti – motorické akcie, gestá a procesy (trhanie, krčenie, skladanie, strihanie, rezanie, lepenie, spínanie, drôtovanie, viazanie, vkladanie, balenie ... rôzne druhy kreslenia čiar, maľovania plochy, modelovania tvaru, jednoduchej grafickej tlače ...); schopnosť opísať jednoduché technické postupy a znalosť ich výsledného výrazu,
- primerane veku voliť motívy na vyjadrenie zadaných (zvolených) námetov,
- interpretovať psychickú charakteristiku výrazu zobrazeného motívu (smutný, veselý, nahnevaný, sklamaný, dráždivý, ľahostajný a pod.),
- vedome používať významové kontrasty motívov (napr. interpretácia zlého a dobrého tvaru, figurácie a pod.),
- kategorizovať predmety podľa základných znakov (veľkosť, farebnosť, účel, tvarová podobnosť, príslušnosť k významovej množine a pod.),
- priradovať, zmnožovať, preskupovať, spájať a rozpájať prvky na základe zvolených kritérií
- cieľavedome umiestňovať zobrazované prvky vo formáte za účelom vyjadrenia príbehu (myšlienky), radenie vo vývojovom rade (pohyb, komiks, ilustrácia, filmová rozkresba),
- analyticko-synteticky posudzovať rozdielnosti a príbuznosti farieb (tónov a odtieňov), tvarov, materiálov, mierky,
- vedome hľadať a pokúšať sa charakterizovať synestetické vzťahy (farba a tvar voči tónom hudby, chutiam, vôňam a pachom),
- hľadať tvarové a funkčné analógie medzi živými organizmami a architektúrou, dizajnom.

Postoje

Základná škola, Sídlisko II 1336, 093 01 Vranov nad Topľou

Školský vzdelávací program

Hlavnou kompetenciou v oblasti postojov je a priori **tvorivý prístup** – žiak je vedený k tomu, aby pri každej edukačnej téme volil iniciatívne svoje vlastné, teda **autentické riešenie**, a postupne formuloval svoj estetický (vkusový) i hodnotiaci názor. Formovanie takéhoto prístupu je dôležitým momentom edukácie, ktorý vyvažuje prevažne propozíčné a konvergentné myslenie formované väčšou časťou kurikula.

U žiaka sa sformovali tieto postoje:

- otvorenosť voči experimentovaniu s farbou, hmotou, tvarom, technikou, postupom, motívom a témou,
- otvorenosť voči hľadaniu analógií (tvarových, materiálových, výrazových),
- v nižších ročníkoch spontánne výtvarné riešenia,
- náklonnosť k uvedenému hľadaniu vlastných riešení, odklon od vyjadrovacích schém – inovovanie grafických stereotypov na základe podnetov fantázie a (primerane veku) vlastného názoru (myslenia),
- tolerancia voči rôznym typom vyjadrovania, vkusu iných ľudí,
- aktívny prístup ku svojmu prostrediu, citlivá reflexia jeho hodnôt – jeho poznávanie a pretváranie.

5. Metódy a formy práce - stratégie vyučovania

Jednou zo základných otázok rozvíjania osobnosti učebnou činnosťou a zefektívňovania učenia prostredníctvom motivácie je otázka, čo a ako robiť, aby sa vonkajšie stimuly, podnety, interiérizovali, zvnútorňovali tak, aby sa stali súčasťou vnútorných psychických potrieb žiaka, aby sa učiteľ stal pomocníkom, organizátorom, usmerňovateľom učenia sa a rozvíjania osobnosti žiaka, a **aby prvý a základný impulz aktivity vychádzal od žiaka.**

Metódy

Brainstorming (burza dobrých nápadov) - kladie dôraz na čo najrýchlejšie zhromaždenie nápadov, námetov, informácií. Cieľom je vyprodukovať čo najviac myšlienok v minimálnom čase. Brainstorming je prínosný v začiatkových fázach preberania jednotlivých tém, keď učiteľ potrebuje v krátkom čase zistiť, aké poznatky žiaci o daných skutočnostiach majú, prípadne aké informácie im chýbajú. Získané informácie môžu byť východiskom pre ďalšiu prácu učiteľa.

Zážitkové metódy – vytváranie zážitku, emocionálne prežívanie skutočnej situácie na vlastnej koži.

Formy

Skupinové a kooperatívne vyučovanie je charakteristické rozdelením žiakov do skupín podľa rôznych hľadísk- záujmu, druhu činnosti, náročnosti úloh ap. Učiteľ vystupuje prevažne ako organizátor činností skupín a ako organizátor vecných podmienok učenia sa žiakov. Žiaci sú združení v skupinách rôznej veľkosti, v ktorých si osvojujú učivo a navzájom spolupracujú pri riešení učebných problémov (úloh). Pritom tvoria jednotku v sociálnom

Základná škola, Sídlisko II 1336, 093 01 Vranov nad Topľou

Školský vzdelávací program

zmysle, majú vlastné vedenie, spoločnú činnosť a vlastnú kontrolu tejto činnosti. Obsah sa v rôznej miere prispôsobuje činnosti skupín, zachováva väčšinou predmetový systém, ale podľa potreby sa mení, ak to vyžaduje charakter práce skupiny. Rozmiestnenie žiakov pri vyučovaní zodpovedá vytváraným skupinám. Doterajšie obvyklé frontálne rozmiestnenie sa ruší.

Kooperatívne vyučovanie je skupinovým vyučovaním, v ktorom sú zdôrazňované sociálne aspekty. Nejde iba o skvalitnenie tradičných postupov a foriem školskej práce, ktoré súvisia s cieľmi týkajúcimi sa oblastí vedomostí a zručností. Do popredia sa dostávajú sociálne – komunikačné kompetencie, celoživotné pravidlá (aktívne počúvanie, dôvera, pravdivosť, úcta, maximálne osobné nasadenie – výkon), súťaživosť je nahradzovaná spoluprácou. Spolupráca je pri dosahovaní cieľov najdôležitejšia. Výsledky jednotlivca sú podporované činnosťou celej skupiny a celá skupina profituje z práce svojich členov. Základnými pojmami kooperatívneho vyučovania sú – zdieľanie, spolupráca, podpora.

6. Učebné zdroje

- BARTKO, O., FILA, R., REISTETTEROVÁ, Z.: *Výtvarná príprava*. Bratislava:SPN,1988
BARTKO, O.: *Farba a jej použitie*. Bratislava: SPN, 1980
BERTÓK, I., JANOUŠEK, I.: *Počítače a umenie*. Bratislava. SPN, 1989
CUMMING,R.: *Veľkí umelci*.Bratislava: Ikar a.s., 2003
DÉMUTH, A.: *Čo je farba*. Bratislava: Iris, 2005
FAGAN, CH., M.: *Sedemdesiat veľkých vynálezov starovekého sveta*. Bratislava: Slovart
FIELL, CH., FIELL, P.: *Design pro 21. stololetí*. Kolín: Taschen, 2004
FILA, R.: *Načo nám je umenie*. Bratislava: Mladé letá,1991
GERŽOVÁ, J. a kol.: *Slovník svetového a slovenského výtvarného umenia 2. polovice 20. stor.* Bratislava: Profil, 1988
GRAVES,R.,D.: *Kreslíme portréty*,Bratislava: Svojtka & Co., s.r.o.,2005
JUSKO, A.: *Výtvarná výchova dnes a jej perspektívy*.Prešov:Polygraf Print, spol. s r.o.,2007
ROESELOVÁ, V.: *Linie, barva, tvar ve výtvarné výchově*. Praha: Sarah, 2004
ROESELOVÁ, V.: *Techniky ve výtvarné výchově*. Praha: Sarah,1996
ROESELOVÁ, V.: *Řády a projekty ve výtvarné výchově*. Praha: Sarah, 1997
ROESELOVÁ, V.: *Proudy ve výtvarné výchově*. Praha: Sarah, 1999
ŠTOFKO, M.: *Metodika k noveji koncepcii výtvarnej výchovy*. Bratislava, 2005
VANČÁT, J.: *Výtvarná výchova v dobe digitalizace*. In: *Výtvarná výchova* 3/1995-96

7. Hodnotenie predmetu

Výtvarná výchova na základnej škole

Hodnotenie každého predmetu je špecifické, pretože musí zohľadniť špecifický prínos predmetu k vzdelanostnému rastu a osobnostnej formácii žiaka. Špecifikom výchovy prostredníctvom výtvarných činností a výtvarného vyjadrovania je, že sa v rámci jej procesu očakáva vlastný prístup žiaka k aplikácii techník, nástrojových a koordinačných zručností, ale najmä v oblasti vytvárania svojich osobných symbolických reprezentácií skutočnosti (obrazov, objektov, priestorových riešení, akčných a procesuálnych vyjadrení svojej fantázie,

Základná škola, Sídlisko II 1336, 093 01 Vranov nad Topľou

Školský vzdelávací program

predstav a reality vonkajšieho sveta). Výtvarná výchova na ZŠ je predmet, ktorý sa nenapĺňa realizáciou požadovaného programu (edukačnej úlohy), ale v ktorých je tento program len východiskom k samostatnému (tvorivému) výtvarnému vyjadrovaniu sa žiaka. Ináč by nespĺňali svoje ťažiskové poslanie: formovať mentálne štruktúry žiaka v smere aktívnej otvorenosti voči interpretáciám a vyjadrovaniu sveta a seba, orientovať žiaka k tvorivému prístupu – či v rámci sebavyjadrovania, alebo riešenia zadaných úloh.

Hodnotenie má v prvom rade funkciu pozitívne motivovať žiaka a usmerniť jeho osobnostný vývoj. Tu musí učiteľ brať ohľad na jeho schopnosti, nadanie, ambície a vkus. Pri hodnotení žiaka má prednosť porovnávanie jeho výkonu s jeho predchádzajúcimi výkonmi a s nastavenými kritériami pre porovnávanie s výkonmi iných žiakov. Až v druhom rade je teda hodnotenie porovnaním v rámci skupiny žiakov (triedy). Toto porovnanie má mať najmä výchovný charakter. Pri zohľadnení osobitosti každého žiaka poskytuje obraz o rozvrstvení škály kvality prístupu, výkonu, poznania, schopnosti zaujať stanovisko a výsledku činnosti v porovnaní medzi jednotlivými žiakmi. Nehodnotíme teda len (alebo v prvom rade) výsledok činnosti (vytvorený artefakt), ale celý proces a prístup žiaka v rámci tohto procesu.

Kritériá hodnotenia

Učiteľ má brať ohľad na to, že výtvarný prejav súvisí s fantáziou, seba projekciou, záujmami a intímnym svetom žiaka a že toto hľadisko sa bude prejavovať aj v jeho riešení výtvarných úloh iniciovaných učiteľom. Preto sa pri hodnotení musí vyvarovať paušálnych súdov a šablónovitých kritérií, ktoré by sa mohli necitlivo dotknúť osobnostného zamerania žiaka. Uprednostňujeme osobný, diferencovaný prístup. Predložené kritériá sú orientačné, učiteľovi poskytujú štruktúru analýzy jednotlivých hľadísk uplatniteľných na činnosť žiaka v rámci výtvarnej výchovy. Výsledok výtvarných činností (artefakt) nie je jediným predmetom hodnotenia, ale učiteľ zvažuje všetky nižšie vymenované kritériá. Výsledok výtvarnej činnosti je síce dôležitý, u žiaka naň vzniká obyčajne citová väzba – spokojnosť dieťaťa s vlastným výkonom, čo ho následne motivuje pre ďalšiu výtvarnú prácu a udržiava jeho záujem o sebavyjadrovanie. Je teda potrebné, aby učiteľ k nemu zaujímal stanovisko. Okrem neho treba hodnotiť, a niekedy aj uprednostniť, proces výtvarných činností, pretože práve v rámci tohto procesu dochádza k formácii osobnosti žiaka a k získavaniu kompetencií – k napĺňaniu cieľov výtvarnej výchovy.

Kritériá hodnotenia sú vypracované v súlade s ročníkovými kompetenciami a je upravená verzia potrebné, aby učiteľ pri hodnotení mal tieto kompetencie a ich postupné dosahovanie na zreteli.

Učiteľ u žiaka hodnotí, primerane veku:

a) priebeh vytvárania postojov: - prístup k činnostiam z hľadiska tvorivosti, t. j. uplatnenie vlastných inovatívnych nápadov a vlastného zamerania pri realizácii edukačnej úlohy, - otvorenosť voči experimentovaniu, skúšanie iných, svojských riešení, - cieľavedomosť riešení, - záujem o činnosti v rámci edukačných úloh a prípravy pomôcok, - schopnosť spolupracovať, - schopnosť zaujímať stanoviská k výsledkom svojej práce a práce spolužiakov;

Základná škola, Sídlisko II 1336, 093 01 Vranov nad Topľou

Školský vzdelávací program

b) priebeh získavania zručností a spôsobilostí: - technické zručnosti (ovládanie požadovaných nástrojov, materiálov a technických operácií s nimi), - formálne zručnosti (vyjadrovanie sa prostredníctvom výtvarného jazyka), - mentálne spôsobilosti na úrovni rozvoja vnímania a prežívania, - mentálne spôsobilosti na úrovni rozvoja predstavivosti a fantázie, - mentálne spôsobilosti na úrovni myslenia (vlastné témy, koncepcie, návrhy; schopnosť analyzovať a syntetizovať, pomenovať procesy, interpretovať zážitky);

c) priebeh získavania vedomostí: - znalosti oblastí vizuálnej kultúry a výtvarného umenia súvisiacich s preberanými edukačnými úlohami, - pochopenie výtvarného diela a schopnosť interpretovať ho, - znalosť materiálov, techník, médií a procesov ich používania;

d) schopnosť realizácie výsledného artefaktu.

V 1.- 4. ročníku vyučovací predmet výtvarná výchova budeme hodnotiť slovné.

Orientačný opis naplnenia kritérií vo vzťahu ku škále hodnotenia výtvarnej výchovy v 1. – 4. ročníku:

stupeň hodnotenia	opis kritérií	poznámka
veľmi dobré výsledky VDV	<p>Žiak spĺňa kritéria (a – d) na vynikajúcej úrovni:</p> <ul style="list-style-type: none">• žiak je iniciatívny a tvorivý vo výtvarnom vyjadrovaní, uplatňuje vlastné nápady, je otvorený voči novým podnetom a experimentovaniu,• žiak dokáže vyjadriť veku primerané postoje (vkus, názor, spolupráca, individualita) v oblasti vizuálnej kultúry,• žiak ovláda zručnosti (technické, nástrojové, materiálové) podľa požiadaviek ročníkových kompetencií na vynikajúcej úrovni,• žiak preukazuje veku primerané mentálne spôsobilosti na úrovni vnímania, prežívania, fantázie a predstavivosti, vytvárania vlastných koncepcií• žiak dokáže rešpektovať vlastný tvorivý výsledok a je tolerantný voči tvorivým prejavom, názorom a vkusu iných,• žiak zrealizoval artefakt primerane	Proporcie medzi jednotlivými kritériami zvažuje učiteľ podľa individuálnych daností žiaka

Agentúra
Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR
pre štrukturálne fondy EÚ

Základná škola, Sídlisko II 1336, 093 01 Vranov nad Topľou

Školský vzdelávací program

dobré výsledky DV	Žiak v podstate spĺňa kritéria 1. Stupňa hodnotenia, ale je menej samostatný, iniciatívny a tvorivý.	
	Žiak realizuje edukačné úlohy priemerne, chýba mu iniciatívnosť, tvorivosť, tolerancia, nerozširuje svoju flexibilitu, neosvojuje si nové vyjadrovacie prostriedky, podlieha predsudkom a stereotypom.	
uspokojivé výsledky UV	Žiak realizuje edukačné úlohy na nízkej úrovni, bez vlastného vkladu, s ťažkosťami aplikuje získané zručnosti a poznatky v nových oblastiach.	
neuspokojivé výsledky NV	Žiak nespĺňa kritériá, nemá záujem o výtvarné aktivity, neguje vyučovací proces.	Neoporúčame používať stupeň nedostatočný v celkovom hodnotení žiaka; v čiastkovom hodnotení len vo výnimočných prípadoch (napr. zámerné negovanie vyučovacieho procesu)